

2019Z17488

Vragen van de leden Moorlag en Gijs van Dijk (beiden PvdA) aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het verband tussen landbouwgif en de ziekte van Parkinson

1

Kent u het bericht 'Risico op ziekte van Parkinson bij blootstelling aan landbouwgif'?¹

Antwoord

Ja. Ik neem deze berichtgeving serieus en ik begrijp dat deze aanleiding kan geven tot zorgen.

2

Hoe komt het dat fabrikanten van pesticiden ondanks de wetenschappelijke conclusie dat er "een mogelijk oorzakelijk verband [kan zijn] met het ontstaan van de ziekte van Parkinson" geen testen doen om de risico's op Parkinson in kaart te brengen en waarom bestaat er geen verplichting tot het doen van dergelijke testen?

Antwoord

De Europees geharmoniseerde toelatingsprocedure voorziet op dit moment in een getrapte benadering voor het aspect "toxiciteit voor mensen". Dit betekent dat er standaard proefdierstudies en openbare wetenschappelijke literatuur opgenomen dienen te worden in het aanvraagdossier. In deze proefdierstudies wordt ook naar mogelijke neurotoxische effecten gekeken. Als tijdens de beoordeling hiervan blijkt dat er aanwijzingen zijn voor mogelijke motorische en neurologische aandoeningen, dan dient de aanvrager aanvullende specifieke (proefdier)studies uit te voeren gericht op neurotoxische effecten. De ziekte van Parkinson is één van de mogelijke motorische en neurologische aandoeningen.

Reactie Marina Noordegraaf

Volgens de minister wordt er naar mogelijke neurotoxische effecten gekeken. Op welke manier gebeurt dat nu?

3

Deelt u de mening van de European Food Safety Authority (EFSA), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Nederlandse Vereniging voor Neurologie dat de risico's op de ziekte van Parkinson, als gevolg van de blootstelling aan pesticiden, nog onvoldoende in kaart zijn gebracht? Zo ja, hoe gaat u ervoor zorgen dat die risico's wel in kaart worden gebracht en op welke termijn? Zo nee, waarom deelt u die mening niet?²

Antwoord

Ctgb, EFSA en RIVM bevelen aan om de Europese goedkeuringsprocedure te verbeteren in relatie tot mogelijke motorische en neurologische aandoeningen, waarvan de ziekte van Parkinson er een is. Ik ondersteun deze aanbeveling en zal de Europese Commissie vragen dit voortvarend op te pakken.

Reactie Marina

De minister geeft aan dat de procedure waar ze het over heeft in haar antwoord op vraag 2 voor verbetering vatbaar is. Op welke manier gaat de minister de Europese Commissie vragen dit voortvarend op te pakken. Wat is voortvarend?

4

Zijn er op dit moment bestrijdingsmiddelen op de Nederlandse markt waarvan bekend is dat er een verband is met de ziekte van Parkinson? Zo ja, gaat u ervoor zorgen dat deze middelen niet meer verkocht mogen worden en op welke termijn? Zo nee, hoe verhoudt zich dat tot het over het in het bericht genoemde Mancozeb, dat wel in verband met deze ziekte wordt gebracht?³

Antwoord

Het is op dit moment niet duidelijk welke Europees goedgekeurde werkzame stoffen in verband kunnen worden gebracht met de ziekte van Parkinson. Voor de werkzame stof mancozeb zijn epidemiologische studies beschikbaar met verschillende uitkomsten, waarbij een verband als ook geen verband wordt gerapporteerd met de ziekte van Parkinson. Deze werkzame stof wordt in de uitzending van Zembla genoemd.

¹ <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/risico-op-ziekte-van-parkinson-bij-blootstelling-aan-landbouwgif>

² <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/risico-op-ziekte-van-parkinson-bij-blootstelling-aan-landbouwgif>

³ <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/risico-op-ziekte-van-parkinson-bij-blootstelling-aan-landbouwgif>

Ik heb uw Kamer recent geïnformeerd over de Nederlandse inbreng in het SCoPAFF van 21 en 22 oktober jl. (Kamerstuk 27858, nr. 485). Nederland heeft hierin met een stemverklaring aangegeven niet akkoord te kunnen gaan met de tijdelijke verlenging van de werkzame stof mancozeb en de Europese Commissie opgeroepen de besluitvorming van de stof mancozeb af te ronden voor 31 januari 2020. Er is desondanks besloten de goedkeuring van mancozeb met een jaar te verlengen. De Europese Commissie heeft toegezegd de besluitvorming over de herbeoordeling van de werkzame stof mancozeb zo spoedig mogelijk af te ronden.

Reactie Marina

De minister geeft aan dat er studies zijn waarin er wel en ook geen relatie wordt gevonden met de ziekte van Parkinson. Naar welke studies verwijst de minister? In de recente cohort studie AGRICAN ([Pouchieu, 2018](#)) is deze relatie in ieder geval wél gevonden.

“We observed a higher PD prevalence in farmers who used pesticides, on almost all French crops and livestock. Particularly, the present study provides further support for specific active ingredients applied to crops, which have previously been associated with PD such as rotenone, a natural insecticide, diquat and paraquat, bipyridil herbicides and the dithiocarbamate fungicides maneb, mancozeb and ziram | Pouchieu, 2018”

Het simpelweg aangeven dat er soms wel en soms niet een relatie wordt gevonden, voelt erg onzorgvuldig voor mensen die dagelijks worden blootgesteld aan mancozeb. De relatie tussen het voorkomen van Parkinson en blootstelling aan Mancozeb is onomstotelijk gelegd. We verhogen momenteel de kans dat iemand de ZvP krijgt. Deze mensen zouden meer bescherming mogen verwachten van hun overheid. Voor die mensen willen we opkomen.

De minister geeft verder aan dat Nederland tegen de verlenging is van goedkeuring van mancozeb. Wat is er nodig om als lidstaat te besluiten het heft in eigen handen te nemen? Je ziet dat meerdere lidstaten dat doen bij glyfosaat en het middel afkeuren ondanks dat de Europese Commissie nog niet zover is. Als u tegenstemt en vervolgens geen actie onderneemt voelt dat als een zwaktebod en schijnmening.

Wetend wat het is om de ZvP te hebben, willen wij er alles aan doen om zoveel mogelijk nieuwe gevallen te voorkomen. Mensen met de ZvP en zij die nu zonder dat ze het weten het risico lopen deze te krijgen, hebben het recht beter geïnformeerd en beschermd te worden dan nu het geval is.

5

Deelt u de mening dat er op grond van het voorzorgsprincipe een moratorium moet komen op verkoop en gebruik van verdachte middelen totdat onderzoek uitwijst dat deze middelen niet schadelijk zijn? Zo ja, hoe gaat u hiervoor zorgen? Zo nee, waarom niet en welke gezondheidsrisico's brengt dit met zich mee?

Antwoord

Werkzame stoffen of gewasbeschermingsmiddelen worden op grond van het voorzorgsprincipe alleen goedgekeurd of toegelaten als uit de Europees geharmoniseerde beoordelingsprocedure blijkt dat er geen onaanvaardbare risico's zijn voor mens, dier en milieu. In dit licht is een moratorium overbodig. Wel vind ik het belangrijk dat de Europese goedkeuringsprocedure verbeterd wordt in relatie tot mogelijke motorische en neurologische aandoeningen, waarvan de ziekte van Parkinson er een is. Zie het antwoord op vraag 3.

Reactie Marina

De minister spreekt zichzelf tegen. Enerzijds geeft ze aan dat de huidige procedure ons beschermt tegen onaanvaardbare risico's voor mens, dier en milieu. Tegelijkertijd geeft ze aan dat de goedkeuringsprocedure verbeterd zou moeten worden, wat haar eerdere zin onderuit haalt. Zolang er geen procedure is waarvan we zeker weten dat die test of er onaanvaardbare risico's zijn zou

het voorzorgsprincipe moeten gelden.

6

Wat doet de Inspectie SZW op dit moment concreet om te controleren dat agrariërs en kwetsbare werknemers, bijvoorbeeld Oost-Europese medewerkers die vanwege onzekere contracten niet aan de bel trekken, geen vergrote kans op de ziekte van Parkinson lopen bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen?

Antwoord

Werkgevers zijn, overeenkomstig de Arbeidsomstandighedenwet, primair verantwoordelijk voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden.

De Inspectie SZW houdt risicogericht toezicht. Dit doet de Inspectie SZW in 17 programma's, waaronder het programma Agrarische en Groene sector. Binnen dit programma doet de Inspectie SZW onderzoek naar gewasbescherming. Voorbeelden daarvan zijn enkele controles naar aanleiding van meldingen in 2018 en 2019. Daarnaast wordt bij (reguliere) inspecties in de agrarische sector door de inspecteurs gecontroleerd of chemicaliën, waaronder gewasbeschermingsmiddelen, veilig zijn opgeborgen en of de beschermingsmiddelen nog goed zijn. De Inspectie SZW kan handhavend optreden als zij zelf constateert dat de wet- en regelgeving wordt overtreden. Zeker bij het gebruik van biociden en gewasbeschermingsmiddelen is de kans relatief klein om op het juiste moment te controleren. Daarom is het van groot belang dat misstanden bij de Inspectie SZW gemeld worden. Meldingen die bij de Inspectie SZW binnenkomen worden zeer serieus genomen en afhankelijk van de informatie kan besloten worden tot nader onderzoek.

Werknemers, ook arbeidsmigranten, kunnen misstanden telefonisch of online melden bij de Inspectie SZW. De meldingsformulieren zijn online beschikbaar in het Pools, Bulgaars, Spaans, Roemeens, Engels en Portugees.

Reactie Marina

Op papier klinkt het alsof de minister alles heeft gedaan. In de praktijk is het waarschijnlijk lastig voor arbeidsmigranten om zich te melden, of er nou formulieren zijn of niet.

7

Deelt u de mening dat een meldingsplicht moet gaan gelden voor het omgaan met bestrijdingsmiddelen die in verband kunnen worden gebracht met de ziekte van Parkinson? Zo ja, op welke termijn gaat u dit bewerkstelligen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Werkzame stoffen of gewasbeschermingsmiddelen worden alleen goedgekeurd of toegelaten als uit de Europees geharmoniseerde beoordelingsprocedure blijkt dat er geen onaanvaardbare risico's zijn voor mens, dier en milieu. In dit licht is een meldingsplicht overbodig. Wel vind ik het belangrijk dat de Europese goedkeuringsprocedure verbeterd wordt in relatie tot mogelijke motorische en neurologische aandoeningen, waarvan de ziekte van Parkinson er een is. Zie het antwoord op vraag 3.

Reactie Marina

Dit is een heel erg politieke reactie. En een herhaling van de reactie op vraag 3 en 5. Een verbeterde goedkeuringsprocedure kan betekenen dat de risico's die nu aanvaardbaar geacht worden dat toch niet blijken te zijn.

8

Bent u van mening dat de ziekte van Parkinson onder agrariërs net zoals Frankrijk ook in Nederland als beroepsziekte kan worden gezien? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nederland kent geen systeem van erkenning van beroepsziekten waar, zoals in Frankrijk, ook een financiële vergoeding aan gekoppeld is: ongeacht de oorzaak van de arbeidsongeschiktheid is er een financieel vangnet en dienen door de werkgever en de werknemer gezamenlijk de mogelijkheden tot re-integratie benut te worden.

Wel heeft het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCvB) een overzicht van gemelde

beroepsziekten. Het doel hiervan is het vergroten van inzicht in de oorzaken en risico's in het werk en de relatie tussen werk en gezondheid. Deze informatie is bruikbaar voor branches en bedrijven voor het opzetten van preventiebeleid. Dit overzicht komt tot stand door meldingen van bedrijfsartsen en systematisch wetenschappelijk literatuuronderzoek dat kan leiden tot registratierichtlijnen. Voor veelvoorkomende aandoeningen is een dergelijke richtlijn aanwezig. Voor de ziekte van Parkinson is dat niet het geval. Wel is er op de website van het NCvB een factsheet over bestrijdingsmiddelen en de mogelijke gevolgen van blootstelling daaraan beschikbaar. Deze geeft een overzicht van recente, beschikbare informatie. Deze informatie dient als referentiekader voor bedrijfsartsen. Bedrijfsartsen kunnen aan de hand van dit referentiekader al een melding maken van de ziekte van Parkinson als beroepsziekte, maar hebben dit de afgelopen 20 jaar slechts één maal gemeld, in de bouwnijverheidssector. Parkinsonisme staat ook genoemd in een Europese informatiegids over beroepsziekten die in 2009 is opgesteld in opdracht van de Europese Commissie.

Reactie Marina

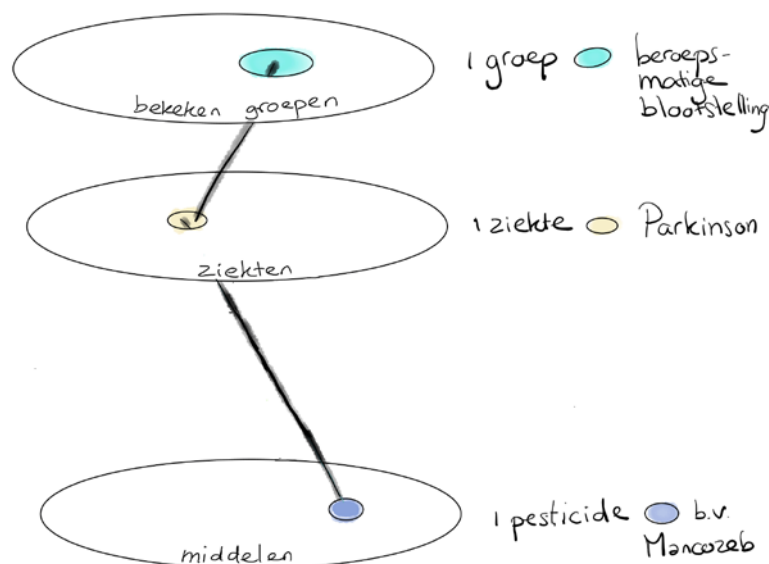
Als u zegt dat wij geen systeem hebben van erkenning van beroepsziekten dan zou het ook niet verbazingwekkend moeten zijn dat niemand zich hiermee meldt.

Verder gaat het er maar om in welke vijver de minister wil vissen. Bij de PV zijn in een paar weken tijd 50 meldingen binnengekomen, bij het FNV nul. Dat kan komen omdat veel agrariërs helemaal niet zijn aangesloten bij de FNV en ook geen bedrijfsartsen zien. Zij zijn immers zelfstandige. Ook zal niet iedereen die ziek wordt de relatie met pesticiden leggen. Daar is veel voorlichting voor nodig.

Verder is het niet alleen de beroepsbevolking die zich bij de PV heeft gemeld, maar zijn het ook 'omwonenden', kinderen van agrariërs of mensen die in het laboratorium hebben gewerkt met pesticiden. Verder blijkt uit studies dat kinderen in de buik al vatbaar zijn voor de schadelijke effecten van pesticiden en zij kunnen zich zeker niet melden.

Wij dringen aan op een veel bredere discussie over het gebruik van pesticiden in de tweede kamer en maatregelen om het gebruik zoveel als mogelijk terug te dringen en duurzame landbouw te stimuleren.

De discussie in deze kamervragen richt zich op het effect van 1 pesticide op 1 ziekte en 1 deel van de bevolking (zie illustratie).

Wij dringen aan op een veel bredere discussie Breder als in kijken naar:

- De effecten van meerdere pesticiden en pesticidemengsels
- De effecten van langdurige blootstelling aan kleine hoeveelheden pesticiden en de ontwikkeling van diverse chronische ziekten (en niet alleen Parkinson) die de maatschappij veel leed en geld kosten.
- De effecten voor meerdere groepen dan de beroepsbevolking (die ook nog aangesloten zou moeten zijn bij de FNV en/of toegang moeten hebben tot een bedrijfsarts) alleen

Momenteel ervaart de PV niet dat de minister voldoende doet om deze kwestie tot op de bodem uit te zoeken. Wij dringen erop aan dat u de complexiteit van het ontwikkelen van neurodegeneratieve ziekten en andere chronische ziekten t.g.v. de blootstelling aan pesticiden meeneemt. Parkinson ontwikkelt zich in 10, 20, 30 jaar en de beslissingen die genomen worden moet ook in dat licht bekeken worden.

De vraag die op tafel ligt is: Wat kost het grootschalige gebruik van pesticiden ons op de langere termijn?

